

**STANDARD OPERATING PROCEDURE
TO DEAL WITH
EMERGENCY ARISING
DUE TO STRAYING OF WILD ANIMALS
IN HUMAN DOMINATED LANDSCAPES**

October 2013

Wildlife Organisation
Forest and Environment Department
Government of Odisha

ଜନବସତିକୁ ଆକର୍ଷକ ଭାବେ ଅନୁପ୍ରବେଶ କରୁଥିବା ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପଦ୍ଧତି

୧. ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ : ଆବାସସ୍ଥଳୀ ଛାଡି ଆକର୍ଷକ ଭାବେ ଜନବସତି ମଧ୍ୟକୁ ଅନୁପ୍ରବେଶ କରୁଥିବା ଭାଲୁ, ହାତୀ, ବାରହା ଇତ୍ୟାଦି ବନଜୀବଙ୍କ କବଳରୁ ଶସ୍ୟ ଓ ମନୁଷ୍ୟର ଧନ ଜୀବନକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ନିରାପତ୍ତା ଯୋଗାଇବା ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

୨. ପରିସର

୨.୧. ଏହି ମାନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ପ୍ରଣାଳୀର ମୌଳିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତରେ (ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ / ସଂରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟତ୍ର) ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ମନୁଷ୍ୟ ସହାବସ୍ଥାନରେ ଘଟୁଥିବା ଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵର ସମାଧାନ ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବା । ସମସ୍ତ ବନଖଣ୍ଡ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ମାନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବ । କିନ୍ତୁ ପଥଭ୍ରାନ୍ତ ହେଉଥିବା ମହାବଳ ବାଘ, କଲରାପତ୍ରିଆ ବାଘ ଓ ଅନ୍ୟ ପ୍ରଜାତିର ବଡ଼ ବିରାଡିମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜାତୀୟ ବ୍ୟାଘ୍ର ସଂରକ୍ଷଣ ପ୍ରାଧିକରଣଙ୍କ ମାନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁସରଣ କରାଯିବ ।

୨.୨. ଏହି ମାନକ ପ୍ରଣାଳୀ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ ୧୯୭୨ର ପରିଚ୍ଛେଦ-୧୧ ଓ ୧୨ ଏବଂ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସଂରକ୍ଷଣ (ଓଡ଼ିଶା) ନିୟମାବଳୀ, ୧୯୭୪ର ୨୫ (ଖ) ନିୟମ ସହିତ ମିଳିତ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାହେବ ।

୩. ଦାୟିତ୍ଵ :

୩.୧. ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳର ପରିଚାଳକ ସଂରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳରେ (ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନ / ଅଭୟାରଣ୍ୟ) ଦାୟୀ ରହିବେ । ଅନ୍ୟତ୍ର (ରାଜସ୍ଵ ଜମି / ସଂରକ୍ଷଣ ଅଞ୍ଚଳ / ସର୍ବସାଧାରଣ ଅଞ୍ଚଳ / ଗ୍ରାମ / ସହର) ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ

In case of doubt, the English version will be final.

୧୯୭୨ ଅନୁଯାୟୀ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ କିମ୍ବା ବନଖଣ୍ଡ ଅଧିକାରୀ ଦାୟୀତ୍ୱ ନେବେ ।

୩.୨. ସ୍ଥାନୀୟ ଗ୍ରାମବାସୀ, ବନ ସଂରକ୍ଷଣ ସମିତି କିମ୍ବା ପରିବେଶ ଉନ୍ନୟନ ସମିତି (EDC) ର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯଦ୍ୱାରା ନାଗରିକଙ୍କୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେଲେ ସେମାନେ ଜଂଗଲ କର୍ମଚାରୀ / ପୋଲିସ / ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଅନୁପ୍ରବେଶ କରିଥିବା ହିଂସ୍ର ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ଆକର୍ଷଣ କରିପାରିବେ । ଜଙ୍ଗଲ ଭାଲୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ସାବଧାନତା ଅବଲମ୍ବନ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯଦ୍ୱାରା ଭାଲୁ ଛୁଆମାନେ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା ପାଇପାରିବେ ।

୪. ଅନୁପ୍ରବେଶ କରିଥିବା ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଓ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଉପୁଜୁଥିବା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ପରିଚାଳନା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ:

୪.୧. ସବୁ ବନଖଣ୍ଡରେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ Anti-depredation Committee ଗଠନ କରାଯାଇ ପଥଭ୍ରାନ୍ତ ହେଉଥିବା ହିଂସ୍ର ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ଗତିବିଧି ଉପରେ ପ୍ରତିଦିନ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯିବ । ଏହି କମିଟିରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସଭ୍ୟମାନେ ରହିବେ ।

୧) ବନଖଣ୍ଡ ଅଧିକାରୀ – ସଭାପତି

୨) ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନର ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧି

୩) ଜିଲ୍ଲା ଆରକ୍ଷୀ ପ୍ରଶାସନର ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧି

୪) ଜଣେ ପ୍ରାଣୀ ଚିକିତ୍ସକ

୫) ଡାକ୍ତର

୬) ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଅବୈତନିକ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ

୭) ଅଣ ସରକାରୀ ସଂସ୍ଥାର ପ୍ରତିନିଧି

୮) ପଞ୍ଚାୟତି ରାଜ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧି

୯) ସହକାରୀ ବନ ସଂରକ୍ଷକ / ରେଞ୍ଜି ଅଫିସର —ସଭ୍ୟ ସମ୍ପାଦକ

(ଯଦି କୌଣସି ବନଖଣ୍ଡ ଏକାଧିକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଅବସ୍ଥିତ, ତାହାହେଲେ ସବୁ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ ଯଥା ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା ଆରକ୍ଷୀ ଅଧିକାରୀଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି ମାନଙ୍କୁ କମିଟିରେ ମନୋନୀତ କରାଯିବ)

ସାଧାରଣତଃ ଏହି କମିଟି ଛଅ ମାସ ଅନ୍ତରରେ ବସି ପରିସ୍ଥିତିର ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏହି କମିଟିର ସଭା ଅଧିକ ଥର ବସି ପାରିବ ।

୪.୨. ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡିଭିଜନରେ ଗୋଟାଏ ବନଖଣ୍ଡୀୟ ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ଦଳ ଗଠନ ହେବ । ଯାହାକି ପ୍ରତ୍ୟେକ ବନ ଖଣ୍ଡରେ ଦୂରତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଦଳ (ପରିଶିଷ୍ଟ-୧) ରୂପେ କାମ କରିବ । ସବୁ ସମୟରେ ନୟନକାନନ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ବିଶାରଦଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡିବା ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ । ସ୍ଥାନୀୟ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ବିଶାରଦ / ଉତ୍ସାହୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହାର ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ଦ୍ଵାରା ହେଉଥିବା କ୍ଷୟକ୍ଷତି ଉପରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିବ, ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଜଡ଼ିତ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୪.୩. ଯଦି କୌଣସି ଗୃହପାଳିତ ପଶୁ/ ମନୁଷ୍ୟ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଜନବସତିରେ ଆହତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ବନାଞ୍ଚଳ ଅଧିକାରୀ କିମ୍ବା ବରିଷ୍ଠ ଉପ ବନାଞ୍ଚଳ ଅଧିକାରୀ/ ବନ କ୍ଷେତ୍ରପାଳ / ବନରକ୍ଷୀ ତାଙ୍କର ନିୟୋଜିତ ସ୍ଥାନ ବ୍ୟତିରେକ ମଧ୍ୟ ଘଟଣା ସ୍ଥଳରେ ତୁରନ୍ତ ପହଞ୍ଚିବେ । ସ୍ଥାନୀୟ କର୍ମଚାରୀ ତଥା ବନ ଖଣ୍ଡୀୟ ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ଦଳ ଘଟଣା ସ୍ଥଳରେ ତୁରନ୍ତ ପହଞ୍ଚିବେ ଏବଂ ସବିଶେଷ ବିବରଣୀ ବନଖଣ୍ଡ ଅଧିକାରୀ କିମ୍ବା ସହକାରୀ ବନ ସଂରକ୍ଷକଙ୍କୁ ଜଣାଇବେ ଏବଂ ସେମାନେ ପରିସ୍ଥିତିର ଗମ୍ଭୀରତାକୁ ଦେଖି ତୁରନ୍ତ ଘଟଣା ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚି ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଆୟତ୍ତ କରିବେ ।

